

לאור

עיונים לאור תורתו של
מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

גיליון 116

פרשת משפטים-שקלים
ה'תש"פ

ביאורים
באורות הקודש
אלדד פרי
תורה של הנפש
בחבלי משיח
הרב אלישע וישליצקי
לאורו לילדים
באור צעיר

לפרשת משפטים
הרב יעקב שפירא
אמונה בהירה
הרב חגי לונדין
"השיבה שופטינו
כבראשונה"
הרב משה צוריאל
אגרות קודש
הרב שלמה לוי

יובחרת
בחיים

משנת מרן
האור החיים
הקדוש

זיע"א

לשולחן שבת
פרשת משפטים-שקלים

- נא לשמור על קדושת הגיליון - טעון גניזה -

מתורתו של
ה'אביר יעקב'

רבנו יעקב אבוהצירא

זיע"א

לפרשת משפטים

הרב יעקב שפירא
ראש ישיבת 'מרכז-הרב'
וחבר מועצת הרבנות הראשית

"שלא עשני עבד"

רצונה של תורה מהעבדות, היא כאמור לעיל, כי זה מעיד על פחיתות הנפש שבהיותו עבד, אדם בדרגה נמוכה שאינו יכול לקבל על עצמו עול מלכות שמיים.

התורה פותחת בפרשה זו, פרשת עבדים. כי ממנו ניקח לעבוד את ה' ללמוד ממושגי עבדות הגוף לעבדות ה'. אם אדם יכול לקשר עצמו כל-כך לבשר ודם, "ועבדו לעולם", על אחת כמה וכמה לעבדות הבורא. כמו שכותב בעל ה'שפת-אמת' (פרשת משפטים שנת תרמ"ה) כי יש ללמוד מזה, שמידה טובה מרובה ממידת פורענות, ומי שמקבל על עצמו בכל יום עבודת הבורא, "ואהבת את ה' אלוקיך" (דברים ו, ה) ההיפך מ"אהבתי את אדוני את אשתי" (שמות כא, ה) ממילא, מסייעים לו בכל יום שיפתחו אוזניו וישמע למצוות ה'.

תורת ישראל עוסקת בהתעלות רוחנית, בזיכוך, בקדושה וגם בהנהגת המשפט בעניינים חומריים גשמיים. מרן הרב זצ"ל ב'עין-איה' (שבת א' י"י) כותב שהתורה היא תורת חיים שמתייחסת גם אל החיים המעשיים להראות קיומה בפועל בחייו המעשיים ע"ש. ובספרו 'אורות-התשובה' (יג, ה) כותב הרב "דרך התשובה היותר מקורית וטובה, היא השינון בחלק דיני ממונות וכל המשפטים שבין אדם לחברו הכלולים אצלנו בלימוד חושן משפט" ע"ש. התורה עוסקת בסוגיית המשפטים מיד לאחר מתן תורה. כדי להדגיש וללמד כי למרות שיש בסיס לקיומו של צדק אנושי שכלי, לא די בכך. הצדק האלוקי הוא המוחלט, תפקידו לתקן הן את החוטא והן את החטא. תפקידו להפוך לאורח חיים לתיקון חיי החברה כולה.

"אסור ליראת שמים שתדחק את המוסר הטבעי של האדם, כי אז אינה עוד יראת שמים טהורה. סימן ליראת שמים טהורה הוא כשהמוסר הטבעי, הנטוע בטבע הישר של האדם, הולך ועולה על פיה במעלות יותר גבוהות ממה שהוא עומד בלעדיו. אבל אם תצויר יראת שמים בתכונה כזאת שבלא השפעתה על החיים היו החיים יותר נוטים לפעול טוב... יראת שמים כזאת היא יראה פסולה" (שמונה קבצים א, עה).

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כא, א). ומבאר רש"י (ד"ה ואלה המשפטים) "ואלה מוסיף על הראשונים מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני", ו' מוסיף על עניין ראשון. פרשת משפטים פותחת בדיני עבדות: "כי תקנה עבד עברי, שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחופשי חנם" (שמות כא, ב). על כך מבאר רש"י שאף אלו מסיני. בסיני, כל עם ישראל התרומם לדרגת נבואה, "אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום" (מכות כד, א). והיינו מצפים כי הציוויים הראשונים לאחר מתן תורה יעסקו בדברים מרוממים, באידאות גדולות וכאן בפרשתנו הסדר הוא הפוך. יורדים לעסוק בעניינים הפחות רוחניים, בעניינים שאינם מכובדים לכאורה. מכירת וקניית עבד לשש שנים, ומשום כך הדגישה התורה, "ואלה", ו' מוסיף על עניין ראשון.

עבדות מתפרשת לפעמים כדבר שלילי ולפעמים כעניין ערכי חשוב, כדברי ריה"ל "עבדי הזמן עבדי עבדים הם, עבד ה' הוא לבדו חופשי" (שירי ריה"ל, ועיין כוזרי, מאמר ה' כד-כה).

משה רבינו נקרא עבד: "כי עבד נאמן קראת לו" (תפילה), "ויהי אחרי מות משה עבד ה'" (יהושע א, א). יהושע

נקרא עבד: "וימת יהושע בן נון עבד ה' בן מאה ועשר שנים" (יהושע כד, כט), דוד המלך היה עבד: "לעבד ה' - לדוד" (תהילים יח, א) ועל מלך המשיח נאמר: "הנה ישכיל עבדי" (ישעיהו נב, יג). עבדות כלפי שמיא, שכולו משועבד לקונו, זה תואר הכבוד. וזה לשון הרד"ק (יהושע א, א): "מי ששם כל כוחו וכוונתו וכל השגחותיו בה' יתברך ואף בהתעסקו בענייני העולם מתכוין לעבודת הא-ל יתברך, הוא יקרא עבד ה', כמו: אברהם עבדי, דוד עבדי, עבדי הנביאים, שהם כמו העבד לאדון". עבדות כלפי בשר ודם אינה רצויה. ע"פ ההלכה, עבד פטור מקריאת שמע (ברכות פ"ג, מ"ג). וביאר הירושלמי (פ"ג ה"ג) וכך כתוב בזוה"ק (בהר ק"ה) כי מי שמושעבד לבשר ודם אינו יכול לקבל על עצמו להתמסר למלכות שמיים.

"אוזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים, והלך וקנה אדון לעצמו - תרצע" (רש"י שמות כא, ו). אי שביעות

הרב חגי לונדין
ארגון 'קהלים'

עבדות

השליטה של הקבוצות החזקות בחברה באמצעות גדרים תורניים, ומאידך - לתת לשכבות החלשות פטרונים אשר יביאום בסופו של דבר למצב של אוטונומיה אישיותית. העבדות, על פי תורת ישראל, הינה מסגרת בה ניתנת האפשרות לאדם מסוים לנהל זמנית את חייו של השני, לא על מנת לנצלו לצרכיו האישיים אלא אדרבה - להדריכו אט אט אל עבר ניהול חיים עצמאיים. ראה אגרות הראיה (א, עמ' צה-צח): "העבדות, כמו כל דרכי ד' הישרים, שצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם, לא הביאה מצד עצמה לעולם שום תקלה... אבל מיום שחרב בית המקדש ונתפורנו בין העמים, חשכת ימי הביניים דווקא אז הרימה ראש, ותעוות את יושר התעודה של אורחות חיים, ותעשה העבדות למפלצת... ותגמר האנושיות אומר לבטל את חוק העבדות החוקית, אף על פי שלא תעצור כוח לבטל את העבדות הטבעית... עד תקופת האורה שמציון תצא תורה, שאז תכיר החברה האנושית כולה שראוי וכשר הוא לירודים שבבני אדם שיהיו כולם מסורים תחת חסות מעולים וצדיקים חכמי לב, שתהיה דאגתם עליהם מתייחסת כיחס הקניין ובוה ימצאו אשרם וביטחונם בחיים...".

עניינו של מוסד העבדות במתכונתו התורנית הינו לשמש כמסגרת תיקון הדרגתית לבני אדם אשר אינם בשלים עדיין לחיים עצמאיים (מעין פרויקט 'שיקום אסירים' של זמננו). ביטולן הנמהר של כל מסגרות השליטה של אדם על רעהו ואומה על זולתה בשם תביעת 'החופש' נתן אמנם לתרבות המודרנית תחושת סיפוק מוסרית של דאגה לזכויות אדם; עם זאת, בחשבון ארוך טווח גרמה 'דעה כוזבת' זו - המגיעה מ'שאיפה נפרזה' לחסד חסר גבולות - לנזק חברתי בהעניקה חופש (שתורגם להפקרות) לבני אדם הזקוקים לפי שעה למסגרת חיצונית לניהול חייהם היומיומיים.

מלבד ההשלכה החברתית, מצויה כאן אמירה מוסרית, כל אחד כלפי עצמו: לפעמים מרוב מילים גבוהות על 'חירות', 'עצמיות' ו'זרימה' אנו שוכחים שהדרך להגיע לאותה 'עצמיות' נכספת עוברת דרך ריסון עצמי ועצירת דחפים; כלומר דרך סיגול עמדה נפשית של 'עבד'. היכולת לכפוף לעיתים את הראש, להבין שאני עוד לא מבין, לקבל סמכות חיצונית ההפוכה מתחושת הבטן הספונטנית - כל אלה הינם שלבים הכרחיים לעצמאות אישיותית לעבדות, על משמעותיה הנפשיות, יש עוד תפקיד בעולם ולא כדאי לזלזל בה.

"כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֶבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעַת יָצֵא לְחֶפְשׁוֹ חָנֹם". כשאנחנו שומעים את המילה עבדות, צפה מיד מול עינינו תמונה של עבדים מיוזעים בשדה כותנה, ובעל אחוזה שמן ואכזר משקיף עליהם ממרומי הסוס ובידיו שוט. גם בנוגע לעולם הנפשי-אישי המושג עבד מעורר אצלנו סלידה; עצם הרעיון שאנו אמורים לכפוף את רצוננו לסמכות חיצונית כלשהי - מנוגדת לכל האינסטינקט התרבותי כיום.

מוסד העבדות נתפס על פי רוב בימינו כעיוות מוסרי אשר האנושות ברובה הגדול השתחררה ממנו. התפיסה הליברלית-הומניסטית, המשמשת כיום כתבנית החשיבה הבלעדית בעולם המערבי, אינה מבחנת בין אדם לאדם - וממילא שוללת בעלות של אדם אחד על רעהו. תפיסה זו מושלכת אף למישור התרבותי: התרבויות כולן נתפסות כלגיטימיות; כל אומה הינה בעלת 'נרטיב' משלה - וזכאית אם כן לשלטון עצמאי. בהתאם לזאת, נשמעות לעיתים תמיהות על תורת ישראל המאפשרת את מוסד העבדות ואף מקדישה לכך פרשיות ודינים מרובים. הרב קוק, כדרכו, מביא כיוון חשיבה מקורי הנותן משמעות למוסד העבדות התורני אף בימינו אנו. על פי דבריו, על מנת לתקן את המציאות באופן שורשי נדרש מבט רחב, אשר איננו מצטמצם בטובת ההווה לבדו אלא משקלל מהי הטובה שתצמח לדורות כולם - בעבר, בהווה ובעתיד. לעיתים, מצויה תקנה תורנית הנדמית לפי שעה כאכזרית, אולם ביטולה, עקב פרץ התחסדות לא מבוקר, עלול לגרום לנזקים מוסריים כבדים בעתיד: "הרבה דעות כוזבות, המשוטטות בעולם ומעבירות רבים על דעתם ועל דעת קונם, לא באו כי אם מסיבת השאיפה הנפרזה שלא תדע עת זמן לכל חפץ, ואין לה מעצור וגבול" (אפיקים בנגב ז).

דוגמא מובהקת לכך, אומר הרב קוק, היא התביעה המודרנית לביטול המוחלט והמיידי של מוסד העבדות. התביעה לביטול העבדות, לדבריו, מתעלמת מן 'העבדות הטבעית', כלומר מן ההבדלים הטבעיים הקיימים בהכרח בין אדם לרעהו ובין אומה לזולתה. בטבע העולם קיימים במציאות אנשים מוכשרים יותר ומוכשרים פחות, עשירים יותר ועשירים פחות - דבר המביא באופן בלתי נמנע לשליטה של הראשונים על השניים. יתרה מזאת, בטבע העולם אף קיימים אנשים או אומות אשר אינם בשלים עדיין לניהול חיים עצמאיים; חיים הדורשים בגרות מסוימת. תפקידו של מוסד העבדות על פי התורה אם כן, הינו מחד - לסייג את

"השיבה שופטינו כבראשונה"

הרב משה צוראל
מלקט "אוצרות-הראי"ה" ו"תורת הראי"ה"

דעת מרן הראי"ה קוק בעניין חידוש הסנהדרין

יד בב"ד הגדול מפני שיקשה בעיניו לפרוש מחומרא ומנהג, או הלכה שנקבעה בארצו... והממרא ענוש ייענש...

השאיפה להעמדת בתי דינים ע"פ דיני תורתנו הקדושה היא בעצמה הערובה היותר בטוחה בין על מעמד הדת וחזיון האמונה, בין על הרחבת ההשכלה... הרי הב"ד צריך שיהיו מופלגים בחכמת התורה בעלי דעה מרובה, יודעים קצת משאר חכמות כגון רפואה וחשבון ותקופות ומזלות, וידעו הלשונות העיקריות כפי מדת החכמים המצויים בעולם. הרי לך מדת השכלה גדולה שתידרש בהכרח למלאות דבר ה'. לכל אלה אי אפשר בימינו כי אם ע"י ייסוד בתי מדרש גדולים ונעלים, שלכד מדת גדולתם בתורה שהוא העיקר והיסוד, ודאי נלמד מהחכמים והמתוקנים שבכל אומה ולשון, וכן דברי הרמב"ם בסוף פ"ז מהל' קידוש החודש... בשאר החכמות הנחוצות שבדאי החובה תהיה מוטלת לדעת הכל לפי המצב של החכמות בזמן ההוא... ואז בהיות השאיפה מתאמת לרוח התורה, שהיא תקומת בית דין הגדול והענפים המתייחסים לו, אז בהכרח תיפול תחתיה מלחמת ההשכלה שהרי מראשי חלוצי ההשכלה יהיו מוכרחים להיות חכמי ישראל... בעלי חכמה, ענוה ויראה, ושנאת ממון, אהבת אמת, ואהבת הבריות להם ובעלי שם טוב, בעלי עין טובה ונפש שפלה, וחברתן טובה ודיבורן ומשאן בנחת עם הבריות, גבורים במצוות...

שמא יאמר אדם, הנה כל אותה השאיפה הגדולה משתברת מפני רעש המחלוקת שבין הר"י בירב והרלב"ח שהיתה בענין הסמיכה. ומי גבר בדורותינו ימצא אומץ להכריע בין גדולי עולם הללו... על זה אענה... אם יהיה לנו הדין מסופק, נוכל לסמוך שידונו הסנהדרין על כל פנים לעניני מילי דרבנן, שאם ישאר הספק על מקומו, ג"כ ספקו להקל. ועוד, עד כאן לא למדנו מדברי המחלוקת שלהם כי אם לדון דיני קנסות ונפשות, אבל על חובת המצוה לשמוע לכל הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא לא מצינו כלל שיהיה תלוי בסמיכה. אם כן ב"ד הגדול שיהיה יושב במקום אשר יבחר ה' אע"פ שלא יהיה סמוך ולא ידון דיני נפשות עד עת קץ, מכל מקום יהיה הוא עיקר יסוד תורה שבע"פ, ואליו נשמע. עד כאן לשונו של מרן זצ"ל, עת שעוד שהה בחו"ל וטרם נפגש עם המציאות בארץ. אבל בעקבות עלייתו ארצה ומשנוכח לראות בטיב היחסים ששררו בין הרבנים, שינה דעתו, וכדלהלן:

אגרות הראיה - תר"ע

באגרות-הראיה אגרת שג' (ח"א עמ' שמא) נדפסה תשובת הרב להצעתו של הרב מנחם מענדל הכהן (בשנת תר"ע, 1910) להשתתף בייסוד הסנהדרין: "הנני בזה להביע את דעתי, שלקרות לאסיפה ביחוד בשביל מטרת החזרת הסמיכה, אין

אצל הרב קוק אנו מוצאים יחס מורכב לנושא זה. מצד אחד, מי כמוהו מבין את הנחיצות בהקמת סנהדרין, ולכן בתחילת דרכו תמך בכך בכל כוחו. אבל אחר כך, משראה את חולשת הדור והמחלוקות התמידיות, משך ידו מן הרעיון וצידד בחיזוקה של הרבנות הראשית לישראל, כשלב ביניים עד יוכשר הדור להקמת הסנהדרין. עוד נראה להלן, שלדעת הרב קוק, כאשר יש מניעה פרקטית, סימן הוא מן השמיים שאין זו עת רצון.

את דעתו של מרן הרב קוק נלמד מתוך כמה מסמכים שנציג להלן:

"על הציונות" - שנת תרנ"ח

כאשר היה הרב בן שלושם ושלוש (בשנת תרנ"ח, 1898) כתב מאמר בשם: "על הציונות" (אוצרות-הראי"ה עמ' 928 ואילך), שם תמך באופן נלהב ברעיון חידוש הסנהדרין, ובין היתר כתב: "כי עיקר תלונת המתקנים מעולם היתה שחשבו כי התקנות וההלכות שנאמרו זה מאות ואלפים בשנים ראויות להשתנות לרוח הזמן. והנה כשישיב ה' את שבותנו, אז הלא ישבו סנהדרין בלשכת הגזית. והמה יבחנו על כל דבר, על כל תקנה וכל מנהג, וכתורה יעשו... עלינו להאמין כי באין ספק יהיו היושבים בבית דין הגדול גדולים מאד בתורה וצדיקים אמתים, גם חכמי לב אשר דעת העולם לא תחסר מהם, למען ידעו עת לכל חפץ וענין תקנות וגזרות, החדשות והישנות, איך צריך הדור להתנהג בהם..."

עלינו לדעת שכאשר ישיב ה' אותנו לארצנו, בדרך של בני חורין העומדים ברשות עצמם, הלא ראשית חובתנו תהיה לכוון מרכז הדת. מן דין תורה נהיה מחויבים במצוה הגדולה שבגדולות של מינוי שופטים, וראש לכולם סנהדרין גדולה שממנה תצא תורה והוראה לכל ישראל. להחזיר העמוד הגדול הזה הוא יסוד תורה שבע"פ על מכונו. אז אין לנו להתיירא מפני פרצת הדת, שמא מתוך שיבואו להקל בדבר אחד עם העם, יפרצו בעוד דברים הרבה, רק ההיפוך. אנו חייבים להשריש בלב כל העם כולו, גדולת ערך השופטים שבימך... בטוחים אנחנו שלא תצא שום תקלה לישראל ח"ו מכל מצות השי"ת ועל אחת כמה וכמה מהמצוה הגדולה שבמצוות, שהיא השבת הבית דין הגדול אל המקום אשר יבחר ה'.

על הסנהדרין בהכרח יהיה לברר ע"פ רוב דעות הרבה דברים התלויים ברפיון, הרבה מנהגים שמחולקים בהם בני הארצות, ע"פ סיבת הפיזור, שאלו אחזו בדעה אחת ואלה בדעה אחרת מן גדולי הפוסקים. בהכרח יהיו שבים הכל למנהג אחד, אם בית דין הגדול של כל ישראל כן יגזור אומר, לא ניתן פדות בין מהרס ומהרהר אחר ב"ד הגדול, בין אם חלקו עם המהרסים שירע בעיניו סייגים וחומרות שיראו שראוי להעמיד, או אם יהיה מן יראי ה' וחושבי שמו, וירים

הדורות מהקטיגוריא שבין ת"ח, שהיא אחת מסימני עיקבתא דמשיחא. ועל כן, להיכנס בענין נשגב וקדוש בקדושתה של המדרגה העליונה שבתורה, בלא הכשרה והכנה לבבית ומעשית מוקדמת, הוא דבר שיעלה רק פולמוס-דברים, ושום תועלת מעשית לא יוכל לבוא מזה. אמנם לא ננעלו השערים לפנינו אם נתחיל ללכת באופן מודרג ...

וכבר מראשית יסודה של הרבנות הראשית בא"י באופן כללי ומוכר, בין מצד הקהל כולו ברובו הגדול באה"ק ובין מצד הממשלה, הבעתי את דעתי כי אם יעלה בידינו לסדר באופן הגון את הרבנות הראשית לסעיפיה וריכוזה, אז נוכל לפנות

לכל קהל ישראל, וביחוד להרבנים הגאונים היותר משפיעים שבגולה, לכל אגודות הרבנים ולכל כינוסיהם, לכל אלה שהם רבנים באמת העומדים על יסוד קדושת התורה הקדושה... וחודש אחד בשנה ייקבע לזמן הופעת השלוחים ביחד מגדולי רבני אה"ק וגדולי רבני הגולה. תהיה האסיפה הגדולה הזאת נקראת "הרבנות הכוללת", והמוכן יהיה הרבנות של כל ישראל, הגוי כולו... לפתרון של השאלות היותר גדולות וכלליות הקשורות בחיי האומה בארץ ובגולה... כשכל אלה הדרכים יעוטרו באיזה מדריגה של הצלחה, אז רק אז תוכל לעלות על הפרק גם כן שאלה זו של השבת שבותנו בדבר ערכה של הסמיכה ואפשרותה... אז יוכלו הדברים להיות במדריגה "מידי דקיימא לשאלה". אבל לפני ההתכוננות שלנו בצורה המוקדמת המבוארת בזה, יוכל כל מי

שרוצה לפלפל בשאלה זו למלא את כל מאווי נפשו הרוחנית משום "דרוש ותקבל שכר"... ואע"פ שהיא דרך ארוכה, אבל הלא כבר ידוע לנו שהדרך המובילה אל המטרה היא דוקא אותה הדרך ארוכה וקצרה, ומפי עוללים ויונקים יסדת עוז.

כך היתה דרכו של הרב, שכאשר ראה שיש בפניו עיכובים מן שמים, נכנע והבין שמאותנים לו בזה שאין ראוי להיות "דוחק את השעה" (עי' ברכות סד,א), וכלשונו באגרות-הראיה אגרת כ' (ח"א עמ' כ): "ומניעת היכולת היא לנו לעדה על חפץ ה'; ומניעת החפץ יש לה הרבה דרכים, לפעמים מניעה מעשית... ולפעמים מניעה רוחנית. שמהם היא גם כן, המצוה שלא לאמר דבר שאינו נשמע. וכשישנן מניעות כאלה, הננו מרוצים מזה, מפני שאנו מכירים שכך הוא רצון ההשגחה העליונה בעתים כאלה".

הרי"ל מיימון העיד מתוך שיחותיו האישיות עם הרב קוק, שגם אחרי הקמת הרבנות הראשית לישראל, עדיין קיווה הרב קוק שעם הזמן יתפתח מוסד זה להיות סנהדרין. בספר "חידוש הסנהדרין" (עמ' נז) ובספרו "מדי חודש בחודשו" (כרך ב עמ' 18) הצהיר: "מעיד אני עלי שמים וארץ, שלכן הרב קוק הרכיב את מועצת הרבנות הראשית מן עשרים ושלושה רבנים, כדי שבכך יהיה בסיס לסנהדרי קטנה" הרי לנו אותה התנגשות בין רחשי לבו של מרן הרב לבין גישתו הריאליסטית.

השעה ראוי לכך כלל. לא נמצא לדברים שומע, ומקטרגים מעברים שונים יסובו עלינו, ואולי יצדקו ממנו! הדור הזה, קטן הוא לאין שיעור בדעתו, בשפלות לאין-חקר נגד הקדמונים. רק פרטים בודדים ישנם היוצאים מן הכלל. ואין לך דבר שיעזור תמהון ולעז כמו הנסיון לחדש דבר שכבר היה נראה ונדחה... מה שיש בידינו הוא רק להקהיל אסיפת רבנים גדולה באה"ק וליתן לה תכונה קונגרסית, כלומר שתהיה חובה בכל שנה או בכל ב' וג' שנים, והיא תשים לב לכל עניני האומה שיוכלו רק להכנס בחוג אנשי-קודש, אוהבי ה' ועמו באמת..."

אגרות הראיה - תרע"ב

באגרות-הראיה אגרת תב' (ח"ב עמ' נט-ס) משנת תרע"ב (1912) כתב הרב: "ועל אודות המחשבה... פעולה הסתורית כזאת אין לנו לגשת אליה בלא הכשר והכנה קודמת... שכל זמן שמעטים הם ת"ח, למשל, ששנו פרק בחשבון ובחכמת המזלות במדה גבוהה, חסר לנו היסוד של הוראת קידוש החודש. והדבר היותר קשה הוא ההוראה בהלכות כשפים, שנשתכחו יסודי הלימודים כמעט, והרבה כיו"ב. מכל מקום אין להתיימשך מכל זה, יש תקווה ואפשרות ע"י וועוד ת"ח גדולי-דעה צדיקים טהורי לב... שיופיעו לנו עצות אדירות ממקור האמת גם על הדברים הרחוקים מאד... מובן הדבר שההוראות של כל התורה כוללות גם כן ההוראות הרוחניות של הדעות והאמונות. ועל זה בודאי נהיה צריכים לייסד יסוד מוסד של קביעות לימוד. שהרי ישנם כמה ת"ח גאונים בהלכה, ומ"מ אינם יודעים את המקצוע העיקרי בתורה הנוגע לדעות ואמונות אלא ידיעות שטחיות..."

אגרות הראיה - תרפ"א

באגרות-הראיה (אגרת א'-סח, ח"ד עמ' פ) משנת תרפ"א (1921) כתב הרב: "ועל דבר ב"ד גדול בירושלים, הננו עסוקים בזה בעז"ה יחד עם גאוני וגדולי אה"ק... אבל רחוקים אנו מלייחס למפעלנו שם של 'סנהדרין', דהוא מסאנא דרב מכרעיה בדור יתום שלנו, בעוה"ר. עד ישקיף ויראה ה' משמים וישלח לנו מורה צדק..."

תשובה לרב מקובסקי - תרצ"ה

באוצרות הראי"ה (עמ' 1073) פרסמתי את תשובתו של מרן הרב לפנייתו של הרב מקובסקי, לתת יד בהקמת הסנהדרין. תשובת הרב משנת תרצ"ה (1935) היא: "מובן הדבר שמצד מצבנו לעומת הענקים הקדמונים הללו, היה ראוי לנו להיות מלאים בוושה להרים ראש להכניסו בין ההרים הגדולים הללו... ואני בעיני מאז, הנני רגיל להשיב בזה דבר לשואלי, כי אם שמצד הויכוח בגופי הלכות, יש לנו אפשרות להראות פנים להצד הנוטה כלפי ההן, בכל זה איני רואה שום אפשרות של כינוס הדעות בין חכמי ישראל שבדורנו, הלקוי יותר מכל

אגרות קודש למרון הראיה קוק זצ"ל

הרב שלמה לוי
ראש הישיבה
ונשיא הגרעין התורני בראשל"צ

אגרת מד' - דעת אלוקים

טובים ויש בהם רעיונות המסולקים מעולם הקדושה והנוגעים בעולם הכפירה, ולכן, צריך להיות בורר בהם בצורה נכונה ואמיתית.

התכונה הישראלית האמיתית, הקבועה בעומק הנשמה העברית, היא ברכת אברהם אבינו ע"ה, שהעיד עליו הכתוב: "זרע אברהם אוהבי", עצם החיים הישראליים הם כלולים רק בנקודת אהבת השי"ת, ואהבת שמו יתברך דווקא בשם ד' אלוהי ישראל. כל יתר תנאי החיים, הרבים והרחבים, הפרטיים והכלליים, הינם רק תוצאות ומילואים ליסוד החיים העיקריים. זאת היא התכונה העיקרית שלנו, שנתגברה בנו בראשית טל ילדותנו, והיא הולכת עמנו עדי עד.

במאמר "למהלך האידאות בישראל" (שבספר 'אורות') מבאר מרון הרב זצ"ל שישנן שתי אידאות הפועלות באנושות בכללה, האידאה הא-לוהית והאידאה הלאומית. האידאה הא-לוהית, עוסקת ביחס אל הא-לוהות בצד האמוני והערכי של החיים. האידאה הלאומית, עוסקת בסדרי החיים של החברה והלאום הלכה למעשה. כל בני האדם קשורים לאידאה האלוהית, לריבוננו של עולם, שייכות זו נמצאת אצל האדם המאמין באופן יותר גלוי, ואצל האדם הכופר באופן נסתר. בכל הלבבות של האנושות ישנה הכנה אל הרעיון האלוהי, היא מחוללת דתות ורגשי אמונה שונים, המניעים תהליכים דתיים סדרי אדם ופוליטיקה.

"בראשית מטעו של העם הזה", אברהם אבינו ע"ה חיבר בין האידאה האלוהית לאידאה הלאומית, כאשר התגלתה אצלו השאיפה להקים אומה - קיבוץ לאומי - שמטרת העל שלו תהייה לחיות חיים לאומיים שהקודש ועבודת ד' תהייה מרכז החיים שלו, "וְאֶבְרָהָם הָיוּ יְהוָה לְגוֹי גָדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרָכוּ בוֹ כָּל גּוֹי הָאָרֶץ. כִּי יִדְעֲתוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אֲחֵרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָוֹ ד' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא ד' עַל אֲבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלָיו" (בראשית יח', יח-יט). אברהם אבינו רוצה להקים לאום אשר בניו קוראים בשם ד', מתנהגים בחסידות ובצדיקות לא כיחידים אלא כאומה, אומה שקוראת בשם ד', מתוך הכרה פנימית עזה של תבונה והשכלה וקיום מצוות אלוהיות. מציאות זו תביא את החיים המעשיים לרמה של דבקות

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, י"ג כסלו תרס"ז.

לכבוד ידידי הרב הגדול החכם הנעלה מו"ה שמואל אלכסנדרוב נ"י, שלו' וברכה.

מכתביו הנכבדים מאז הגיעוני. ומה מאד חפצתי להשיבו, מפני הכבוד ומפני התועלת, אבל נאחזתי בסבך טרדות תמידיות, וחפץ לבבי היה להשיב לכבודו באריכות, בבאור מספיק, ועל זה צריך זמן פנוי, על כן נתעכבתי. אמנם בראותי כי אין לדבר סוף, וכבר נתחייבתי בתשובה שניה, אמרתי לא אחכה עוד, ואכתב במהירות, כפי אשר יעלה בידי, על סדר מכתביו. אע"פ שהנני צריך לקצר הרבה, אקוה שיספיק לחכם שכמותו.

מרון הרב זצ"ל עונה על איגרות של הרב שמואל אלכסנדרוב הן מובאות בספרו 'מכתבי מחקר ובקרת' ספר ראשון, אגרות מתאריך שבט תרס"ג, י"ג אדר תרס"ג, ניסן תרס"ו, שעוסקות בשאלות גדולות ועמוקות. מספר נושאים חשובים עולים במסגרת האגרת של מרון הרב זצ"ל, א. מהותה של כנסת ישראל ויחסיה עם אומות העולם. ב. הקמת בית מדרש לרבנים. ג. תפיסת האמונה בתורת ישראל. ד. ההיסטוריה כביטוי לתהליכים רוחניים כלל עולמיים. ה. תורת הא-לוהות ועוד נושאים.

הנני מוכרח להקדים הקדמה, לבאר את תכונת ההבדל שבין העומדים בפנימיות האורה האלהית, שהיא האורה האנושית בכללה המתגלה באורן של ישראל, ובין אותם שנמצעו מעט קרסוליהם, והנם רפויים ומטים לנפול וצריכים חזק ורפואה וסעד לתמכם, כדי שנהיה יכולים להיות נכנסים בכל הוייתנו אל הטרקלין בבית ישראל פנימה, לחזות בנעם ד' ולבקר בהיכלו, וממילא יתגרשו מפנינו כל הרוחות הרעות, שמבקשות להוציא אותנו חוץ לתחום של קדושת השם יתברך המקדש את ישראל.

התורה מכילה את אפיקי החיים האנושיים המוסריים הכלליים והפרטיים, האדם המתבונן מתורת ישראל אל המרחבים האלו מתמלא בידיעה והבנה שהכול מאיתו יתברך, אך המקצץ את הענפים מהשורש נלכד בכפירה והטעות. החכמות של אומות העולם יש בהם רעיונות

המדרגה הנפשית אלו בעלי החיים, המדרגה השכלית הם בני האדם. אולם, יש מעל השכל, מדרגה שמופיעה את 'העניין האלוהי' הקישור והדבקות בהקב"ה דרך הנבואה.

מרן הרב זצ"ל (אורות ישראל, פרק ה', י) מבאר שבדאי דימויים רבים ישנם בין ישראל לאומות העולם, אבל הפנים שונה והוא תכלית ההבדל, עומק העניין הוא מקור הציבת הנשמה הישראלית. "ההבדל שביין הנשמה הישראלית, עצמיותה, מאוייה הפנימיים, שאיפתה, תכונתה ועמדתה, ובין נשמת הגוים כלם, לכל דרגותיהם, הוא יותר גדול ויותר עמוק מההבדל שביין נפש האדם ונפש הפהמה, שביין האחרונים רק הבדל כמותי נמצא, אבל בין הראשונים שורר הבדל עצמי איכותי". עומק דברי מרן הרב זצ"ל נובעים משורש ההבנה ביחס בין נפש לנשמה. הנפש היא מקור החיים הביולוגיים האורגניים, שבהם מבנה החיים בין האדם לבהמה דומה ואף במידה מסוימת זהה. אך רובד הנשמה הקישור 'בענין האלוהי' ערכי הנבואה, ברובד זה שורר הבדל עצמי איכותי. האומה הישראלית מטרתה וייעודה להביא את הקשר לאלוהות דרך הנתיב 'ד' אלוהי ישראל', כיון שהקב"ה בחר באבות האומה הישראלית, להקים דרכם את האומה המיוחדת ל'ד' יתברך, הוא נתן דרך האומה הזאת את האפשרות להתקשר ב'ענין האלוהי' ולהישמר מתפיסות אליליות וטעויות אמוניות אחרות.

ואע"פ שלפעמים היא מתעלמת, היא עומדת דווקא בשביל זה לחזור ולהגלות בכוח יותר גדול, כחוק כוח כביר ואדיר שסבל זמן רב מכוח עוצר ומונע, שכשמתגבר עליו הוא ברעם כוח אמיץ בנפץ זורם. זאת התכונה לא השתנתה הלא תשתנה. תהלוכות החיים וצורתם החיצונה הן מקבלות לפעמים איזה שינוי, אבל לא התוכן הפנימי. "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". והזיכרון הזה הוא עומד וקיים לעד, "לא איש אל וכזב, ובן אדם ויתנחם".

בתהליכים הפוקדים את האומה בימי הבית הראשון והשני, בימי הגלויות שפקדו אותנו, לעיתים נראה שנעלמת הנקודה הפנימית המהותית של האומה. הדבר דומה למכניקה של קפיץ שנדרך וככל שהוא נדרך הוא צובר תאוצה ועוצמה גדולה יותר, רגע השחרור האנרגיה מתגלה במלאו עוצמה ומביאה את בשורות הגאולה לעולם. האומה אינה משתנה בייעודיה ותפקידיה, היא נצחית במשך לגילוייה על ידי בוראה לכן לא יחולו בה שינויים, היא תתמיד לערוג אל משאת נפשה הדבקות באלוהות. הזיכרון הפנימי הצרוב בנשמת האומה של הדבקות הלאומית באידיאה האלוהית הוא שמלווה אותה בכל ימי חייה ההיסטוריים הלאומיים והחברתיים שלה. גם הבורא יתברך שמו אינו מתנחם או מתייאש מבניו, יודע הוא את מעלתם ומתבונן במהלכים האמוניים וההיסטוריים אשר הם מחוללים, עד אשר יביאו לתיקון העולם והשלמתו.

באידיאלים האלוהיים, פעולה זו תשפיע על העולם החברתי והמדיני הסוציאלי והכלכלי. חיבור זה ירומם את המציאות כולה, את חיי הפרט והכלל, את חיי המדינה וערכיה ואת האנושות כולה. העולם צמח והתפתח מהדורות הראשונים, "עשרה דורות מאדם עד נח להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול עשרה דורות מנח עד אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקבל עליו שכר כולם" (מסכת אבות ה', ב'). דורות אלו לא הצליחו לקדם את האנושות, אומנם, היו בדורות אלו יחידים שהיו חכמים, חסידים, אנשי קודש, אך לא הצליחו לחולל את הבניין האידיאלי, 'לתקן עולם במלכות שדי'. העולם ממשיך להתפתח כיחידים עד הדור של אברהם אבינו, אברהם אבינו מרומם את העולם למדרגה הבאה - אומה - שעובדת את ד'. מדוע עם ישראל זכה במדרגה זו, לאחד את שתי האידיאות האלוהית והלאומית בחטיבה אחת?

"עם זו יצרת לי תהילתי יספרו" (ישעיהו מג', כא) עם ישראל הוא יצירה אלוהית שיסודה מאבות האומה, אברהם, יצחק, ויעקב. מעצם היותנו יצירתו של הקב"ה, נולדנו עם כשרון נפשי לדבקות אלוהית, כך קיבלנו מהם בירושה רוחנית את הדבקות אלוהית. בחירת עם ישראל היא ענין מהותי. האומה הישראלית זכתה ועלתה למעמד הנשגב בימי פריחתה בקבלת התורה בהר סיני, ונחתמה בחותם חיים, בקדושה בפרט ובכלל. ההתאחדות בין האידיאות האלוהית והלאומית אשר קנתה לה באומה במעמד נשגב זה, הובילו אותה אל הקמת הממלכה ומימוש החזון "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מְמַלְכֵת כְּהִנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שמות יט', ו').

רבי יהודה הלוי בספר 'הכוזרי' (מאמר א') מתאר תהליך מדורג של התפתחות. דומם, צומח, חי, מדבר - אדם, ושאלתו האם ישנה מדרגה נוספת שמבטאת שינוי מהותי, כמו ההפרש בין הדומם לצומח? תשובתו של מלך כוזר, ההפרש בין החכם לחכם מאד. רבי יהודה הלוי מלמד אותנו על מדרגה נוספת משמעותית ושונה מהמדרגות הקודמת מעלה 'אלוהית מלאכית', המדרגה הטבעית אלו הצמחים,

אלדד יוסף פרי

פעולת הידיעות הסודיות

אורות הקודש, כרך א, חכמת הקודש, פרק 10

סוד ובעלי הסוד

בסדר הראשון ראינו שמרן הרב זצ"ל קורא לכולם אל הסודיות. "ומתוך כך, רזי עולם, רזי תורה, סוד ד', הולכים ונתבעים מן הדור" (פרק ה'); בדור הזה, אומר הרב: "הולכת בזה חכמת מעשה בראשית להיות יותר גלויה שנדרשת ברבים ושנותנת מחיה לדורות רבים" ועוד: "...עד שאי אפשר עוד להסביר גם אמונה פשוטה לאנשים בינוניים, כי אם על פי הרחבת הצעת רזי עליון, שהם עומדים ברומו של עולם" (פרק ו) ועוד הרבה, כפי שראינו בביאורנו לסדר הראשון.

והנה, כאן מביא הרב דברים שנראים סותרים את אמירותיו שם: "הידיעות הסודיות היותר עליונות אין מגמתן להתפשט בעולם בהתפשטות כמותית, שידעו מהן רבים, כי זהו דבר שאי אפשר!!!"

יומיים לפני פטירתו אמר הרב לדודו של הרב הנזיר, הרב וייסבורד, כי מחלתו היא עונש על כך שהוא מגלה סודות עליונים לדור (ליקוטי הראי"ה, ח"ג, עמ' 231 מהדורת תשע"ה). דודו של הרב הנזיר תמה ושאל מדוע? והרי הרב מדבר בלשון גלויה ולא משתמש במושגים הקבליים? והרב לא השיב לו.

סיפור זה מבהיר את תפיסתו הדואלית של הרב (כמעט כמו כל נושא שהרב נגע בו) לפיה כל הדור חייב ללמוד את תורת הסוד כתשובה לכל שאלותיו וכשמן טוב לכל תורת הנגלה, כשמאידך, רק יחידים יכולים לעמוד על תורת הסוד באמת. הדרך בה כל הדור משתתף בלימוד הסוד היא בדומה לדרך החסידות וכפי שכתב הרב את דבריו. דברי הזהר והארי"י משלים הם, שכן הם נושאים תיאורים פיזיים למציאות רוחנית נעדרת גשמיות. בשל כך, אין מקום ללמד את המון העם את סודות התורה שכן אלה עשויים להוליך אותם לטעות משמעותית בהבנת האלוהות והמציאות, עד כדי עבודה זרה ממש (ראה: 'שומר אמונים' ו'כוח שני, אות לד'; רמח"ל - 'קל"ח פתחי חכמה' פתח כד'; 'תניא', שער הייחוד והאמונה; 'נפש החיים' שער ג', פרקים ג' ואילך; ביאורנו לפרק סד' פה).

זו הסיבה שהרב כתב את דבריו במילים מעולם הנגלה ולא מעולם הנסתר, שלא להכשיל אף אדם. אם כך מדוע הרב לא ענה לדוד של הרב הנזיר? ייתכן שהרב סבר שאף על

פי שהוא גילה סודות בלשון הנגלה, הוא גילה הרבה מאוד מתורת הסוד והיחס שלה לעולם וכנסת ישראל, לדעת רבים, הרבה יותר מכל קודמיו.

פרק זה מדבר אודות הידיעות העליונות של תורת הסוד, אלו שמיועדים למתי מעט שבכל דור. עליהם "לתרגם" לעם, במיוחד לדור הזה, דור הגאולה, את השלכתה של תורת הסוד למציאות העכשווית, אך אין הם אמורים ללמד את התורה עצמה לכל אחד. על גופה של תורת הסוד נותרו ההגבלות המובאות במסכת חגיגה (ראש פרק שני) שאין לדרוש אותם ברבים, אלא ליחידי סגולה ובדרך רמז.

הרב מזהיר ואומר כי אם בכל זאת ילמד איש הסוד את "התוכן הפנימי" להמון, ממילא הדבר לא יצליח והאנשים יכירו רק את "הסגנון החיצוני". אנשים יודעים לדקלם שמות קודש ולחזור על שמות של פרצופים. הם יוכלו גם לדמות בעיני רוחם זיווגים עליונים ואורות גבוהים. כל אלה אין בהם כלום!

להיפך, סיכוי גדול שאנשים יהפכו בשל כך לעובדי עבודה זרה. לאחרונה יצא לי לפגוש "מקובלים" שמתפללים ומכוונים את תפילתם לפרצופים עליונים. זו עבודה זרה גמורה!!!

מי שיכול להבין את התוכן הסודי כפי שהוא, הם רק: **"אלה שבהם נמצאת סגולה עליונה של הסתכלות גבוהה"**. יש נשמה גבוהה שיעודה להאיר מסודות התורה לדור. יש כאלה שמתווסף להם כוח רוחני כזה במהלך החיים. הדברים נשגבים מבינתנו ומי ששייך למקום זה של הסוד הגבוה - יודע זאת.

בעצם קיומם של אנשי הסוד בכל דור, הם מרוממים את הדור יחד איתם. אין צורך שהם ילמדו את הדור את הסודות הנעלמים וגם אם הם יירצו הם לא יצליחו בכך, שכן מי שלא יועד להבין את הסוד על בוריו, יישאר רק עם שמות ותרשימים.

אם כך, כיצד אדע אם עלי ללמוד את תוכן הסוד אם לאו? (השאלה לא מכוונת לדברי החסידות או דברי הרב זצ"ל שמביאים מתורת הסוד אל פשט התורה שאנו לומדים או אל מציאות הדור והעולם). לפי דבריו אלה של הרב, נראה שהדבר פשוט. אם אתה מבין את תוכנם העליון של הדברים, עד שאתה יכול כמו הרב או האדמו"ר הזקן למשל, לגלות את צפונות התורה והעולם, לא בשינון המשלים והציורים, אלא ב-"תרגומם" לחיי המעשה וגופי התורה, הרי שאתה מאותם יחידים, ובאם

לא, מוטב שתלמד את דברי היחידים שבדורות הקודמים ותשבוע נחת.

המהרז"ו בהקדמתו ל- 'עץ חיים' מלמד כי תורת הסוד מכונה "תורה לשמה" במשנה באבות. רבי מאיר אומר שכל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים רבים:

"רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה. ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו. נקרא ריע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות, ומלכשתו עונה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה. שנאמר: לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה, ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין, ומגלין לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, והוי צנוע וארך רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרומתו על כל המעשים" (אבות ו', א').

כל כך הרבה תיאורים יש למי שלומד וראוי ללמוד תורה לשמה. אם הגעת למצב בו מגלים לך רזי תורה ונהיית כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק ועוד, הרי לך סימן שלימודך רצוי.

אותו יחס בין ישראל לעמים

אותו יחס שביין בעלי הסוד המעטים שבכל דור אל כלל ישראל, מתקיים בין ישראל לעמים. יש החושבים שתפקידם של ישראל הוא להוכיח כי התורה היא ספר מדע, או ספר היסטוריה שנכתב לפני זמנו ומקדמות כתיבתו מוכחת נכונותו.

דבר זה אין לו שום דבר עם התורה!

הרב מסביר כי תפקידו של עם ישראל הוא לרומם את העולם מעצם מציאותו. ישראל לא זקוקים ללמד את הגויים את הדרך ילכו בה. תפקיד זה לא הוטל על ישראל מעולם. תפקידו של עם ישראל הוא לשמור על עצמו כעם ישראל. זה לבדו ירומם את הגויים שחיים לצידו. אנו רואים שמחצית מאוכלוסיית כדור הארץ חדלה לעבוד עבודה זרה ועברה לאמונה באל אחד בעקבות ישראל. בשני המקרים, הן זה של יש"ו והן זה של מוחמד, לא עבד עם ישראל בסדנאות לשכנוע אומות העולם לעזיבת דתם הפגאנית והעברתם לאמונה מונותאיסטית. הדבר קרה מעצמו. להיפך, באותם שנים בהן התפתחו דתות אלה עם ישראל היה גולה ומושפל! אם ישראל מקיים את תפקידו, ועבור חצי הכדור היה תפקידו של ישראל להיות בגלות, כך מסתבר, השאר יקרה מעצמו. ישנו כח סגולי שעובר ברוחניות של העולם ושאינו כל צורך לערוך סדנאות כדי לגרום לו לעבוד. על עם ישראל להתרכז בלהיות עם ישראל.

ההתמודדות של הרב עם החזון הנבואי מפתיעה ביותר. הנביא מתאר נבואה יפה ואוטופית: "וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלָה אֶל הָרַי אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְגּוּ מִדְּרָכָיו וְיִלְכְּהוּ בְּאַרְחֻתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה וְדִבְרֵי ה' מִירוּשָׁלַם." (ישעיהו ב, ג).

מי לא רוצה שכל העמים יודו שצדקנו? הרי אנו מתפללים כל יום שלוש פעמים: "יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תישבע כל לשון" (תפילת "עלינו לשבח")!

לכאורה זהו תפקידנו. אם כן, מדוע שלא נהיה אקטיביים ונשכנע את העולם "בואו והתגיירו" או לפחות "בואו וקיימו שבע מצוות בני נח"?

אומר הרב, זוהי נבואה "שבאספקלריא שאינה מאירה". הנביאים התנבאו ממקום יותר נמוך מהמקום שממנו התנבא משה רבינו ע"ה. בשל כך, תיאורם מתאר תוצאה שתקרה בעתיד, אך לא מתאר את התמונה המלאה, מה על ישראל לעשות בשביל כך.

משה רבינו ע"ה התנבא ממקום גבוה יותר וברור יותר: "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, פה אל פה אדבר בו, במראה ולא בחידות" (במדבר יב, ח). נבואתו נקראת "אספקלריא המאירה", היא התורה שלנו: "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי ג, כב). בתורה כתוב אחרת: "וְיַעֲתָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְקִלִּי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהֵייתֶם לִי סִגְלָה מְכֹל הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאָרֶץ. וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכְתַּת כְּהֻנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל." (שמות יט, ה - ו).

התוצאה תהיה לבסוף שכל העולם יכיר וידע את ה' יתברך, אך התפקיד של עם ישראל הוא להיות עם ישראל, לא המחזיר בתשובה של העולם. מדברי הנביאים אין הדבר ברור, אך מדברי גדול הנביאים הכל ברור! ואלה דברי הרב ע"ה:

"הידיעות הסודיות היותר עליונות אין מגמתן להתפשט בעולם בהתפשטות כמותית, שידעו מהן רבים, כי זהו דבר שאי אפשר. ואם ידעו רבים מסגנון החיצון, לא ידעו כלום בתוכן הפנימי, ויהיה הדבר מזיק יותר ממה שהוא מועיל. אמנם הן צריכות לחדור לכל אלה שבהם נמצאת סגולה עליונה של הסתכלות גבוהה.

ואלה היחידים, בגבהם הרוחני, מרוממים הם את העולם משפלותו ע"י מציאותם לבד, לא על ידי השפעתם הניכרת. את הרזים הפנימיים אינם מגלים, ולא יוכלו לגלות.

אבל מה שהאורה הגדולה גורמת בעצם בכל כחה, בהתפשטות ניצוציה גם על כל מה שהוא מגולה, על מבט כל עין, על כל שיחה ותנועה, על מהות הרצון, על מגמת החיים, הכל פועל, ומעודד, מחזק ומקדש את הכל.

גם המגמה הכללית בהשפעתם של ישראל בעולם איננה התפשטות לימוד של דעות, בדרך הלימוד וההשפעה הפשוטה והגלויה. אבל כשהאומה הזאת אוצרת יפה בקרבה את סגולתה, כבר העולם כולו מתעלה, מצד מה שיש בו סגולה פנימית כזאת, באוצר האנושיות.

הפעולות וההדרכות שראו הנביאים הוא במעלה קטנה לגבי המעלה העליונה של הפעולה הפנימית.

ובמקום שהנבואה שבאספקלריא שאינה מאירה אומרת, והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב, ויורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו, כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלם, שהיא הצעה למדרגה הפעולית הניכרת, שהיא המדרגה השניה, אומרת הנבואה שבאספקלריא המאירה, היא תורת משה, ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגלה מכל העמים, כי לי כל הארץ, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל."

תורה של הנפש בחבלי משיח

משיעוריו של הרב
אלישע וישליצקי זצ"ל

שמחה של מצוה

שמחה

אל נביאי אביך ואל נביאי אמך, אל נביאי אחאב ואיזבל. יהורם עונה לנביא שרגע, כשעם ישראל כולו בצרה, זה לא הזמן להוכיח, גם אם התוכחה מוצדקת. "ויאמר לו מלך ישראל אל, כי קרא ה' לשלשת המלכים האלה לתת אותם ביד מואב. ויאמר אלישע חי ה' צבאות אשר עמדתני לפניו כי לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך. ועתה קחו לי מנגן"

מדברים אלו לומדים חז"ל (פסחים טו:) "ריש לקיש אמר כל אדם שכועס... אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו... דכתיב

(מלכים ב ג-יד) לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך וגו' וכתוב (מלכים ב ג-טו) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'."

כעס הוא מצב שבו אדם מגיע לאיבוד עשתונות "משבר כלים בחמתו". הכועס מכניס את העצמיות שלו במקום שלא צריך. במצב כזה אין הזרמה נשמית מלמעלה, מהעולם שמעל השמש. גם כעס שמכוון כלפי אדם רשע, אם זה לא במקום ובזמן המתאימים, חוסם את האפשרות לקבל דברי אלוקים חיים.

הניגון לא מביא נבואה, אלא מאפשר אותה למי שראוי לה מצד עצמו לאחר עבודה קשה מאוד. כשהניגון מסיר את הכעס הוא פותח את המחסום הנפשי של הופעת דבר ה'. לאחר מכן מגיעה הנבואה "ויאמר כה אמר ה'... והנחל ההוא ימלא מים... ונתן את מואב בידכם."

אם כן עולה ש"שמחה של מצוה" שאמרה הגמרא לא בהכרח קשורה לשתיית יין 'עד דלא ידע'. שמחה של מצוה היא מוכנות נפשית לקליטת הרצון והדיבור האלוקי, חיבור העולם שתחת השמש לעולם העליון.

וכדברי הרב קוק בביאור סוגיית הגמרא (עין איה שבת א, צח עמ' 119): "שמחת ההדרכה המוסרית בנסיות מדותיו הפנימיות לצד הטוב והחסד המתבאר בדרכה של תורה, שמחת המעשה בעשיית כל המצות[...] שמכילות מטרות קדושות נצחיות ונשגבות, שהמה ראויות להטביע את החותם של השמחה הטבעית על החיים באמת, "ישמח לב מבקשי ד'" (תהלים קה, ג). (עריכה: הרב ליאור לביא).

מגילת קהלת מלמדת אותנו עד כמה חיוני לחבר לעולם הזה, שתחת השמש, את יראת האלוקים המרוממת אותו. בדרך זו תתיישב סתירה המופיעה במגילה, עליה עמדו חז"ל בגמרא בשבת (ל, ב): "ומאי דבריו סותרין זה את זה... כתיב (קהלת ח, טו) "ושבחתני אני את השמחה" וכתוב (קהלת ב, ב) "ולשמחה מה זה עושה" לא קשיא... ושבחתני אני את השמחה - שמחה של מצוה, ולשמחה מה זה עושה - זו שמחה שאינה של מצוה" ישנה שמחה חיובית, שמחה של מצוה, וישנה שמחה שלילית, שאינה של מצוה. הגמרא לא מסתפקת בהבחנה זאת אלא מפרטת גם מהי שמחה של מצוה. הגמרא מביאה דוגמא מהנביא "ללמדך שאין שכונה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר (מלכים ב ג, טו) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'."

"והיה כנגן המנגן"

כדי להבין את דברי הגמרא על אמתתם נעיין בדברי הנביא במקורם (מלכים ב, ג, א-יח): "ויהורם בן אחאב מלך על ישראל... ויעשה הרע בעיני ה'. ... וישלח אל יהושפט מלך יהודה לאמר מלך מואב פשע בי התלך אתי אל מואב למלחמה ויאמר אעלה כמוני כמוך... וילך מלך ישראל ומלך יהודה ומלך

אדום ויסבו דרך שבעת ימים ולא היה מים למחנה ולבהמה אשר ברגליהם" המחשבה האנושית הרגילה מגיעה במצב כזה לייאוש, וכך אומר יהורם: "ויאמר מלך ישראל אהה כי קרא ה' לשלשת המלכים האלה לתת אותם ביד מואב". אבל יהושפט מלך יהודה, שהיה מלך צדיק, מלמד את יהורם שאצל עם ישראל אין לשפוט את המציאות לפי כלים שתחת השמים, בדמות יועצים מומחים ותחזיות. יש אצל ישראל יכולת קליטה של מה שמעל השמים, יש נבואה, יש אורים ותומים - "ויאמר יהושפט האין פה נביא לה' ונדרשה את ה' מאותו, ויען אחד מעבדי מלך ישראל ויאמר פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו..." כשהנביא רואה את יהורם מלך ישראל הרשע "ויאמר אלישע אל מלך ישראל מה לי ולך, לך

לשולחן שבת פרשת בשלח

וכי אין הגבירים יודעים את מאמר "האור החיים" הק'?

מוסיף האוהב ישראל: ומכל שכן שלא יתן לו ברוע לב כיון דמשלו הוא נותן לו. ועבור זה ברכו הש"י בזה שנתן והפקיד אצלו חלק חבירו. וזהו שאמר "נתון תתן לו אפילו מאה פעמים". מחמת שיש לך יותר מכדי צרכך אז בודאי אין זה שלך. ומחויב אתה ליתן לו אפילו כמה פעמים. וזהו "ולא ירע לבבך כו' כי בגלל הדבר כו' יברכך כנ"ל. הלא עבור זה ברכך הש"י בעושר יותר מכדי צרכך מפני חלק העני שאינו זוכה שיהיה מונח אצלו. וגזר הש"י שיהיה בפקדון אצלו. ואז יוצרך העני לקבל פרנסתו וחלקו ממש על ידך. ודי לו בעונש זה. ועל כן החזר לו פקדונו בכל עת בסבר פנים יפות עכ"ד.

בענין זה מסופר (לבם של ישראל, עמ' תמב), כאשר באו גבאי צדקה בקובלנה להרה"ק הלב שמחה מגור זצ"ל, על שיד עשירים קמוצה ואין הם רוצים ליתן למגבית צדקה, תמה: "וכי אין הגבירים יודעים את מאמר "האור החיים" הק' על הפסוק "אם כסף תלוה?" כשכוונתו לדברי האוהה"ק הנ"ל בפרשתנו: "אם כסף תלוה את עמי" פירוש "אם ראית שהיה לך כסף יותר על מה שאתה צריך, תדע לך! שאין זה המגיעך, אלא חלק אחרים, שהוא העני וכו' עיי"ש. נמצא איפה שאין העשירים נותנים כלום משלהם, ומה להם א"כ לקפוץ את ידם ולקמץ בנתינת צדקה.

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך (כב, כד).

בספה"ק אוהב ישראל (סוף פר' ראה) בפסוק נתון תתן גוי' ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר גוי'. פירש עפ"י דברי האוה"ח הק' ז"ל בפרשתנו על פסוק "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך", דלכאורה ישאל השואל בראותו כי ירבה כבוד האדם בזהב לרוב ללא צורך בו. ולמה לא הספיק ה' להאדם רק מה שצריך והכרח לו. כי זה מה שאנו רואים שלפעמים יחסר לאדם ואין לו אפילו כדי צרכו. יש טעם בדבר לייסרו על עונו. משא"כ אוצרות הון למה לאיש לאין צורך בהם. לזה הודיע הכתוב כי יש אנשים שאינם ראוים לקבל חוקם לצד מעשיהם. כי ה' נותן בחסדו שפע הצורך בריוח לכל אחד ואחד די מחסורו. והיה כי יחטא האדם ואינו ראוי לקבל פרנסתו בכבוד מידו ית' חלקו המגיע לו. ואז לא יטלנו עליון אלא הרי הוא מתקבץ אל מקום אחר. ואז הוא צריך לקבל חלקו ע"י אחר. ויעשה ה' זה עבור ב' מדות טובות. הא', להשתלם האדם בעוה"ז פעלו הרע. הב', כדי שיזכה הנותן באמצעות נתינת הצדקה וחסד לרעהו. וזהו שאמר "אם כסף תלוה את עמי". פי' אם ראית שיש לך כסף יותר על מה שאתה צריך לעצמך ואתה מלוה לעמי. תדע לך שאין זה חלק המגיע לך אלא חלק האחרים שהוא העני עמך. ובזה לא יתנשא ולא יתגדל עם העני. עיי"ש.

בעליו עמו - פטור רק בידי אדם ולא בידי שמים

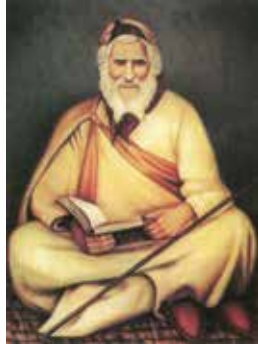
אבל באונס פטור אף לצאת ידי שמים, והבא לפטור מאונס קאמר רבא. ומסיים הגר"מ אריק: ועם כל זה הדבר חידוש ולא נזכר בפוסקים עכ"ד.

אמנם יש לציין לדברי המאירי (שם) שכתב שהעיקר שבא רבא ללמד הוא עצה למשאל להיזהר מרמאותו של שואל, שלא יסכים לתת לו מים בשעת השאילה [וזו לשונו: מאחר שביארנו שכל שהמשאל במלאכת השומר בשעת שאילה פטור השואל כל שרוצה לשאול ומתכוין לרמות את חברו ואומר לו השקני מים, ומכוין שיעתר לו לכך ושיעשה שואל לו בשעה שהוא קונה את הבהמה להיות שואל עליה, היא הלה [המשאל] פקח ויאמר לו משוך וקנה תחלה ואח"כ אעשה שלא יעשה עצמו נעתר לשאלתו עד שנעשה הוא שואל עיי"ש. ולפי דבריו אתי שפיר, שהעיקר בא רבא ללמד למשאל איך להתחמק מהשואל, ולא לשואל איך להיפטר מהמשאל ודו"ק.

וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת וגו' אם בעליו עמו לא ישלם וגו' (כב, יג-יד).

כתב האור החיים הק' אף ששאילה בבעלים פטור, הפטור הוי רק מדיני אדם אבל חייב בידי שמים.

הגאון רבי מאיר אריק אבד"ק טארנא בספרו טל תורה הקשה עליו ממה דאיתא בגמ' בבא מציעא (דף צז.) אמר רבא: מי שרוצה לשאול דבר מחבירו, ויפטר מאחריותו, יאמר לו בזמן השאילה תן לי מים לשתות דהוי שאילה בבעלים, מפני שהמשאל עושה מלאכה לשואל בזמן השאילה. ואי פקח הוא המשאל, ויודע שפטור בעלים תלוי בזמן השאילה יאמר לשואל שאל את הדבר קודם, ואחר כך אתן לך מים ואין זו שאילה בבעלים ע"כ. ומקשה הגר"מ אריק: וצ"ע דא"כ שחייב אדם בידי שמים איך נתן רבא עצה לעשות כן לכתחילה, והרי ישאר חייב בידי שמים. ומתוך שיש ליישב: אולי כוונת האוה"ח בנאבד בפשיעה

לשולחן שבת פרשת בשלח

מתורתו של ה'אביר יעקב' -
רבנו יעקב אבוחצירא זיע"א

תפילה בלשון רבים

וְעַבַּדְתֶּם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּבְרַךְ אֶת לַחֲמֶךָ וּגו' (שמות כג כה).
למה פתח בלשון רבים וסיים בלשון יחיד. דידוע דהתפלה נתקנה בלשון רבים, ואף על גב דאם אדם צריך לפרנסה או לרפואה וכיוצא, לא יאמר אני אפרש שאלתי לפני הקדוש ברוך הוא לבדי שאני צריך לה ואבקש על עצמי לבדי, אינו צריך לזה, דכל השאלות נתקנו בתפלה והכל בדרך כללות בלשון רבים, והקדוש ברוך הוא משגיח בפרטות, והצריך לאיזה דבר הקדוש ברוך הוא עושה לו צרכו, דהכל גלוי לפניו, ואין צריך האדם להודיע לו בפרטות:

וזהו שאמר ועבדתם את ה' אלהיכם, היא התפלה שנקראת עבודה, אמרו אותה בלשון רבים כמו שנתקנה, ואין היחיד הצריך לאיזה דבר צריך לפרט לעצמו לבקש על עצמו בלשון יחיד, כי הקדוש ברוך הוא משגיח על כל פרט ופרט, ואם אתה צריך לפרנסה אין אתה צריך לפרט, שהוא יתברך שמו משגיח וברך את לחמך ואת מימך, ואם אתה צריך לרפואה, הרי הוא משגיח וישלח לך רפואה, וזהו והסרתי מחלה מקרבך:

(פיתוחי חותם פרשת משפטים)

קריאת שמע בלא תפילין וכוונה - כמעיד עדות שקר

לא תשא שמע שוא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס (שמות כג א).
כזב קריאת שמע, הרי הוא נותן כח בסטרא אחרא, ואל אחר נעשה עליו עד לרעתו ולחובתו. וזה שאמר לא תשא שמע שוא, דהיגו לא תקרא קריאת שמע בלא תפילין, שהרי אתה מעיד עדות שקר, וזה נקרא 'שמע' של שוא:

הקורא ק"ש בלא תפילין מעיד עליו הס"מ חובה

אפשר לרמז על פי מה שאמרו בגמרא (ברכות יד:), דהקורא קריאת שמע בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר, דבקריאת שמע כתיב (דברים ו ח) 'וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך', וקשורא קריאת שמע בלא תפילין הרי מעיד עדות שקר. עוד, תבת 'שמע' ותבת 'אחד' (שם פסוק ד) חתום בהם 'עד' בסוף, ומשום הכי עי"ן ד'שמע' גדולה ודל"ת ד'אחד' גדולה, כלומר דהקדוש ברוך הוא עושה עד על האדם שמקבל אלהותו ואחדותו באמונה, ומקבל על מלכותו ועל מצותיו. ואם האדם מקים מצותיו יתברך ומקבל על מלכותו באמת, הרי קריאתו שקורא קריאת שמע אמת, והקדוש ברוך הוא נעשה עליו עד שקבל אלהותו באמת, וזה האדם מוסיף כח בקדשה. ואם הוא פושע ואינו מקים המצות וקורא את שמע, הרי הוא מתיש כח הקדשה ומוסיף כח בסטרא אחרא רחמנא לצלן ומגביר אל אחר, ומשום הכי רי"ש ד'אחר' (להלן ל"ד יד) גדולה כדלת של 'אחד', דזה לעמת זה עשה האלהים:

ועוד, דע לך והבט והבן באותיות 'עד' החתומים בפסוק 'שמע', שהכונה היא כשקבל עליך על מלכות שמים ותקים מצותיו, אז הקדוש ברוך הוא מעיד עליך ושכרך צפון עמו, ואם חס וחלילה בפה כזב אתה קורא קריאת שמע, הרי נתת כח לאל אחר, והוא נעשה עליך עד לרעתך ולחובתך. וזה שאמר אל תשת ידך עם רשע, רשע זה הוא סמא"ל שהוא אל אחר, דהיגו אל תהיה רשע כמותו שיהיה חלקך מחלקו, דבזה אתה משימו להיות עד עליך, שהוא עד חמס המעיד על החמס, וזהו להיות עד חמס, דהיגו להיותו ולעשותו להיות עד עליך, דזהו עד חמס, המעיד על החמס:

ק"ש בלא תפילין ומצוות הוא פיתוי שפתיים

ואפשר דלזה כון שלמה המלך עליו השלום שאמר (משלי כד כח) 'אל תהי עד חנם ברעה והפתית בשפתיה', 'עד' האמור כאן הוא עד החתום בפרשת 'שמע', ובא להזהיר שלמה המלך עליו השלום את האדם, שישים עד שבפסוק 'שמע' בין עיניו, וישמר עצמו מלקרות שמע בלא תפילין. ועוד ישמר עצמו מלהיות רשע לפני המקום, ותהיה קריאת שמע עליו ללעג וקלס, שהרי עד החתום בה הכונה היא כמו שכתבנו,

ק"ש בלא תפילין הוא 'שמע' של שוא

לכן צריך האדם לשמר עצמו שלא לתן כח לאל אחר, דכמו שאם היה אדם שלם עם השם ומקבל מלכותו באמונה הוא נותן כח בקדשה והקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו נעשה עליו עד, כך בהפך חס וחלילה, כשהוא רשע ואומר בפה

ברשעך, היאך מתקנים עד החתום בה, כיון שאין אתה מקבל על מלכותו, בטלה העדות לגבי דידך, ועד החתום ב'שמע' לגבי דידך הוי עד חנם, דלחנם הקבע בה, דחזרה העדות לאל אחר, אם כן קריאת שמע שאתה קורא אין זה רק פתוי שפתים, וזהו יוהפתיית בשפתיך, לכן השמר לך:
(מחשוף הלבן פרשת משפטים)

שהקדוש ברוך הוא מעיד עליו שמקבל עליו על מלכותו ועל מצותיו, וכשיהיה רשע חס וחלילה חזרה העדות לאל אחר שהוא סמא"ל, שמעיד עליו שהוא רשע, אם כן נמצא קריאת שמע שקורא אינו רק פתוי שפתים, וזה שאמר 'אל תהי עד חנם ברעך', 'עד' הוא עד החתום ב'שמע', 'רעך' הוא הקדוש ברוך הוא, דהינו אם אתה קורא שמע ואתה עומד

מלחמת יצר הטוב ויצר הרע

גימטריא 'זה האסור', גורף האסור ואוכלו ועובר על מצות לא תעשה. אי נמי, באבן רומז למצות לא תעשה, דמלת אבן במלוי אלף בי"ת נו"ן סופי תבות המלוי עם שלש אותיות אבן גימטריא 'לבטל שס"ה לאוין', דיצר הרע מקשה לבו ונעשה חצוף ואינו מתבייש לעבר על מצות לא תעשה, באגרוף מלא וא"ו עם הכולל גימטריא ה"ס רמ"ח, שגורפו יצר הרע וגוררו מלקים מצות עשה. ומה שעשה יצר הרע לאדם הנה אבן או אגרוף, בהם הכה האדם הנה ליצר הטוב שהוא רעהו, אבל לא מכת מות, רק ברח יצר הטוב ונתרחק מן האדם הנה, ודומה כמו שנפל למשכב, דכל עוד שלא מת האדם, יצר הטוב מצפה ומקנה שמא יחזור בו וישוב גם הוא למקומו כפראשונה, משום הכי קרי ביצר הטוב לא מת רק נפל למשכב:

תיקון נגד הימים שנתבטל מיצר הטוב

והתקון לזה הוא אם יקום והתהלך בחוץ, דהינו אם יחזור זה האדם בתשובה, ועל ידי תשובתו יקום יצר הטוב והתהלך בחוץ, וזהו על משענתו, היא התשובה שעשה זה האדם המכה, אז ונקה המכה, שהרי עשה תשובה עד שחזר לו יצר הטוב. רק שבתו יתן, דהינו יעשה תקון כנגד הימים שנתבטל יצר הטוב וברח מעליו, ורפא ירפא, ישתדל האדם הנה לרפאות לעצמו רפואת הגוף ורפואת הנפש:

(מחשוף הלבן פרשת משפטים)

וכי יריבן אנשים, והכה איש את רעהו, באבן או באגרוף, ולא ימות ונפל למשכב, אם יקום והתהלך בחוץ, על משענתו, ונקה המכה, רק שבתו יתן ורפא ירפא (שמות כא יח-יט).

אפשר לרמז על מריבת אדם עם יצר הטוב, דיצר הטוב משתדל עם האדם לקים מצות עשה ולא תעשה, ויצר הרע מקטרגו ומסית את האדם שלא לקים שום מצוה. ופעמים מתפתה האדם ושומע ליצר הרע ומתרשל מלקים מצות עשה אבל שומר עצמו שלא לעבר על מצות לא תעשה, ויש אדם שעובר על מצות לא תעשה ומקים מצות עשה, ויש שמקים הכל, ויש שמבטל הכל. וכששומע אדם ליצר הרע והולך אחר עצתו, יצר הטוב ברח ומתאבל על האדם ההוא עד שיחזור למוטב וישוב אליו, כמו שאמר (ישעיה נז יח) 'ואשלם נחמים לו ולאבליו':

'באבן או באגרוף' הם ביטול מ"ע ומל"ת

וזה שנאמר וכי יריבן אנשים, הוא האדם עם יצר הטוב, דיצר הטוב אומר לאדם לקים מצות עשה ולא תעשה, והוא לא רצה לשמע לו, וזהו והכה איש את רעהו, האדם הכה את יצר הטוב. באבן, דהינו שעשה האדם לבו קשה כאבן מלקים מצות עשה, וכיון שעשה האדם לבו קשה כאבן, אז הוי כנוטל אבן ומכה בה ליצר הטוב. או באגרוף, מירי שעובר על מצות לא תעשה, שגורף האסור במגרפה ואוכלו, אגרוף

הצדיקים שנתמסו בעוון הדור - שכרם כמול

שהצדיקים לא חטאו ובשביל הרשעים נתפסו, צריך הקדוש ברוך הוא לשלם לאותם הצדיקים שכר כפול באותו עולם, וזהו שלם ישלם, שגיי תשלומין, המבער את הבערה זה הקדוש ברוך הוא:

(מחשוף הלבן פרשת משפטים)

כי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבער את הבערה (שמות כב ה). אפשר לרמז על פי מה שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק ס). בפסוק זה, דאין מדת הדין באה לעולם אלא בשביל הרשעים, ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים. ולפי זה יש להשלים הפסוק, כיון

עצה להתגבר על היצר הרע

עולם, ובזה יכנעו גופו ונפשו. וזהו אשר תשים לפניך, לפני גוף ונשמה הנרמזים בתבת המשפטים. והנה ראשי תבות כל הפסוק אותיות 'לתאוה', לרמז, מי שנתגברה עליו תאות היצר, יזכר המשפטים, הם הדינים של אותו עולם:

(פיתוחי חותם פרשת משפטים)

(נלקט ונערך ע"י ישיבת "אביר-יעקב", מכון "אור-לישרים" נהריה)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניך (שמות כא א).

אפשר לרמז המשפטים גימטריא גוף נשמה, לרמז דכשיצר הרע יתגבר על האדם ומבקש להעבירו על דעת קונו, ובזה מאבד גופו ונשמתו, יזכר האדם דינים וענשים של אותו

מה הקשר?

**כיצד קשור כל אחד מהאיורים הבאים
לפרשת השבוע?**

**את הפתרונות לחידות שלחו
אלינו לכתבת המייל של המדור:
leoroletzeirim@gmail.com**

אורי ומורי במסע אל העבר

מהפנה השקטה הם המשיכו להתבונן בו. הנער
אברהם יצחק כתב בכתב מיחד מה שהיה נראה כמו
שיר. בנוי מפסקאות ושורות קצרות.

אורי ומורי היו רחוקים מכדי להצליח לקרא את המלים
אבל הם הבינו שברגעים אלו הם מתודעים לצד נוסף
ומשמעותי בחייו של הרב קוק הצעיר. לא רק למוד
בבית המדרש אלא גם התבוננות בטבע שאליה נלוות
כתיבה מיחדת.

אורי צדק כשאמר שאותו ילד שהכירו עומד ומתבונן
בפליאה בנהרות הגדולים ובטבע שסביבו צריך
להיות קשור לנער הזה שיושב כעת שעות על גבי
שעות בבית המדרש. מדבר באותו אדם ומן הסתם
אותם דברים הם חלק מהאישיית שלו. הסקרנות,
ההתמדה וההתבוננות - כל אלה הם חלק מאברהם
יצחק הצעיר. אורי ומורי המשיכו להתבונן בו בשקט.
מקשיבים לנגונים המיוחדים שהוא מפזם לעצמו. לא
רוצים לסגור את ספר הפלאים ולהמשיך הלאה אל
נקדת חייו הבאה של הרב קוק. טוב שכך, כי הקפיצה
הבאה תביא אותם לנקדת זמן אחרת ושונה מאלו
שהיו בה עד היום.

המשך יבוא...

**נשמח לשמוע מכם:
leoroletzeirim@gmail.com**

**אורי
ליולדים**
אביטל לוי

שלום לכם חברים,

מה חשוב יותר למוד תורה או עזרה לזולת? גם וגם.
ביתו של הרב קוק היה תמיד פתוח לרוחה והגיעו אליו
אנשים שבקשו את עצתו ועזרתו בכל שעות היום. יחד
עם זאת, בין אותן שיחות הוא היה שוקע בלמוד תורה.
החסד ולמוד התורה היו חשובים לו כל כך שמצא זמן
לזה ולזה. נתן ללמד מכך שאם משהו באמת חשוב לנו
אנחנו יכולים למצא לו זמן וגם כוח.

שנזכה ללכת לאורו.

עלכם, אורי ומורי.

מורי: בשבוע הבא יש לנו ערב כזה
ולאחר מכן אני אלה לישן אצל חברה. זו הפעם
הראשונה שבה אני אשן אצל חברה ואני בטוחה
שאתגעגע מאד.

אורי: זה סימן טוב... כשמתגעגעים
למישהו זה אומר שאוהבים אותו וגם אם זה
קשה - זה עדין משמח שיש לנו אותו. הרב קוק
היה רחוק מבני משפחתו שנים רבות. בזמן שלמד
בישיבה מרחקת וגם כשהתחתן וגר הרחק מהוריו
ומשפחתו. כל אותן תקופות הוא שמר על קשר עם
בני משפחתו בעזרת מכתבים. עד היום יש לנו את
המכתבים האלו ואפשר לקרא אותם וללמד
ממנו על כבוד הורים וגם על אהבת אחים.

שׁו"ת "באורות" ? ? !

ש.
 אני מאוד מתאמץ אבל אני לא מצליח. איך אפשר להתחזק ולהתגבר נגד תאוות ונפילות רוחניות

הרב קוק בכמה מקומות בכתביו עוסק בשאלה מה הוא המקור לעבירות, חולשות ונפילות. על איזו נקודה אנחנו צריכים לשים את האצבע ולטפל. בפרט במקרים כמו שתארת, המוכרים כל כך לכולנו, בהם אנחנו מנסים ומתאמצים להשתפר במשהו, אך מדשדשים במקום. מה ניתן לעשות?

ב"עין איה" כותב הרב קוק כך:

"יסוד הפוחות הרעים - הוא הפרוד ומניעת האחדות... ובכח האחדות נמצאת מצות אהבת רעים, ומתוכה יבא לאהבת הש"ת. אבל הנפרד אינו מבקש כ"א תאוותו וחסדו, כמו שכתוב: "לתאוה יבקש נפרד"... כי הפרוד גורם להיות נשתקע בתאוות חמורית, מאחר שאינו מרגיש כי אם את עצמו..." (עין איה ברכות א אות מו).

מילות הפסוק חדות כתער: "לתאוה יבקש נפרד" (משלי יח א). ככל שאדם חי כאדם פרטי, בלא אחריות משפחתית או חברתית, הפתח לחולשות גדול יותר. משום שבסוף העיקר בעולמו זה הוא עצמו. לכן באופן אוטומטי צפים כל הזמן רצונות ושאיפות אנוכיות כדי למלא את החלל העצום שבתוכו ובזה הוא מועסק. במצב שכזה ידו על התחונה, כי במקרה הטוב אנחנו מצליחים להתגבר על התאוה, אבל היא כל הזמן תחזור.

חשוב להדגיש, אין הכוונה חלילה שמי שקשה לו, זה בגלל שהוא אנוכי ואגואיסט בצורה קיצונית. זה לא שחור או לבן. אלא פשוט לכולנו יש צדדים חלקיים שכאלה. לכן כשיש נפילה, הפתח לתקן ולהתגבר עליה הוא בהתחזקות בנקודה זו.

הפתרון אם כן הוא **מעבר מחיפוש לקבל אל חיפוש נתינה**. כמו שאחריות למסגרת משפחתית (גם למי שעדיין לא התחתן (: או חברתית: כהדרכה או הוראה, מובילות ממילא לרצונות טובים יותר ולמעשי נתינה כלפי האחר. כשהראש מועסק בלתת ולעזור, ממילא לא יצוצו כל התאוות והחולשות.

פינת השׁו"ת מחכה לשאלות שלכם! במייל או בקבוצת הווצאפ. עומר דוידוביץ. שאלות למדור השׁו"ת ובקשת הצטרפות לקבוצות הווצאפ ניתן לשלוח למייל: omerymh@gmail.com או ל: 050-6514877

באור צעיר בראייה ובהתבוננות פנימית

אביטל לוי

הרהורים לפורים א'

חודש אדר עוד רגע כאן ואין זמן מתאים יותר לדבר בו על השמחה. כולנו לפעמים שמחים יותר או שמחים פחות. ולפעמים, גם ממש לא... אז איך אפשר לשמח אדם? זו בדיוק השאלה ששואל הרב קוק ונותן לכך שתי תשובות. את הראשונה נציג היום ואת השנייה נשמור לפעם הבאה.

"יש שני אפנים לשמח את האדם: האפן האחד הוא לשבח ממונו את עמלו ולהסיח דעת מפל הדברים המעציבים". (עין איה ברכות ה, טו)

פשוט להסיח את דעתנו מאותם דברים שגורמים לנו להיות עצובים. פשוט? לא כל כך פשוט. אבל זו דרך אחת להתמודד עם דברים שמעיקים עלינו. הבעל שם טוב מלמד אותנו שאי אפשר שיהיו אצלנו בראש שתי מחשבות בו זמנית. זה כלל חשוב בנוגע לעולם השמחה והעצבות ובכלל להתמודדויות בעולם המחשבה והרגש. המשמעות היא שאם עכשיו

אני חושב למשל על משימה גדולה שמחכה לי למחר ואני לא מצליח להירדם מרוב שזה מטריד אותי, אז המחשבה הזו ממלאת את כל הראש שלי ואני לא יכול לחשוב על שום דבר אחר. אבל, לעומת זאת, אם אני חושב על משהו אחר אני לא חושב על אותה משימה שמעיקה עליי ובאותו רגע היא משחררת אותי. (אולי מכאן מגיעה השיטה לספור כבשים בלילה כדי להירדם? להסיח את דעתנו מטרדות אחרות!?). כך, ה'שיטה' הראשונה שמציג הרב היא להסיח את דעתנו באופן מודע מאותם דברים מעיקים ומעציבים.

"אמנם שמחה זו אינה שלמה ומתמדת, כי הלא הדברים שהאדם מתעצב עבורם הם קיימים ונמצאים ומעריבבים את שמחתו". (שם)

הרב מסייג ואומר שהדברים שמעציבים אותנו אינם נעלמים אם נסוּח את דעתנו מהם. יש צורך להתמודד איתם. על כך נדבר בפעם הבאה בעזרת ה'. אך יחד עם זאת, בואו לא נתעלם מהשיטה הראשונה שמציג הרב ונאמץ אותה כצידה לדרך להתמודדות עם קשיים. ננסה להסיח את דעתנו באופן מודע מדברים שמעיקים עלינו וגורמים לנו לפחד או לעצבות על ידי 'דחיפה' של מחשבה אחרת. על ידי שמיעת שירים משמחים ומחזקים, קריאת ספר, שיחה עם חברים או כל דבר אחר שיכול להסיח את דעתנו. ושיהיה לנו חודש טוב ושמח!

הערות, הארות ושאלות יתקבלו בברכה במערכת המדור: leoroletzeirim@gmail.com

שאלות למדור השׁו"ת ובקשת הצטרפות לקבוצות הווצאפ ניתן לשלוח למייל: omerymh@gmail.com או ל: 050-6514877
 רוצים לקבל את המדור אליכם לווצאפ? רוצים לשלוח שאלות למדור השׁו"ת? קבוצת ווצאפ שקטה לקבלת העלון ושתי קבוצות פתוחות לדיונים. סרקו ובחרו את הקבוצה הרצויה... מחכים לכם!

הזדמנות אחרונה להצטרף להצלחה

פרי בסט בלב לוד המתחדשת

דירות אחרונות

החלה הבנייה

הטבת מימון אטרקטיבית או מסלול תשלומים ייחודי

דירות 4 חדרים החל מ- **1,290,000 ₪**

"פרי בסט", פרויקט מגורים חדשני הממוקם בליבה של לוד המתחדשת, שדורגה זו השנה השנייה ברציפות במקום הראשון כהעיר המובילה בתשואה בנדל"ן. הפרויקט מוקף במוסדות חינוך, מרכזים מסחריים וממוקם בקרבת תחנת הרכבת וצירי תנועה מרכזיים. בפרויקט תמהיל דירות מגוון של 6, 5, 4, 3 חדרים ופנטהאוזים.

הפרויקט משווק כקבוצת רכישה מפוקחת

***5066**

www.perinadlan.co.il

יוצא לאור ע"י:

רח' הרב צבי יהודה 12 ירושלים | טלפון: 02-6524793
דוא"ל: Mercazarav@gmail.com

אורות אברהם
מוסיפים אור

כתובת: רח' גולדה מאיר 7, קומה 1, בית עליאש נס ציונה | **טלפון:** 054-6989797 | **דוא"ל:** orotavraham@eldadperi.co.il | **אתר:** www.orotavraham.com
עריכה: תודעה יהודית - הרב שי הירש | **עימוד ועיצוב:** אליגטור עיצובים | **מדור הילדים ואור צעיר - כתיבה ועריכה:** אביטל לוי והרב עומר דוידוביץ',
איור: רננה אנסבכר | **ייעוץ פדגוגי - ד"ר רונאל עטייה ('אורות ישראל')** | לקבלת העלון בווטצאפ: 054-6989797
תמונת כריכה חצי שקל מימי המרד הגדול - Classical Numismatic Group, LLC

הגיליון מוקדש לע"נ ר' אברהם בן פריחה ז"ל • מרים בת זוהרא • רבי שלום בן יקות • ר' יוסף בן תמו ז"ל • ר' יעיש בן אסתר ז"ל
• ר' אברהם בן לאה ז"ל • יואל בן מינדלה ז"ל • סופיה בת בלה